

Cinsel Yönelime ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılıkların Nefret Suçları Bağlamında İncelenmesi*

Ergin KARATABAN

*İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi
erginkarataban@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-5007-9392>*

Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU

*Haliç Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi
himbali@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5475-369>*

Öz

Bu çalışmanın amacı, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkları, nefret suçları bağlamında incelemektir. Söz konusu ayrımcılıkların, toplumsal yaşamın hangi alanlarında ortaya çıktığı araştırılmakta ve konu ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçu ilişkisi temelinde ele alınmaktadır. Niteliksel araştırma yönteminin uygulandığı bu çalışmada, kartopu örneklem biçimiyle çalışmaya dahil edilen 12 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler yapılmış ve görüşmeler sonucunda elde edilen veri, niteliksel analiz sürecine uygun olarak öncelikle ayrımcılık ve toplumsal aidiyet olmak üzere iki ana temaya ayrılmıştır. Bu iki ana temanın her biri kendi içinde çeşitli alt temalara ayrıldıktan sonra, temalar ve alt temalar dahilinde katılımcıların anlatımlarından örneklendirmeler yapılmıştır. Veri analizi için betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkların, nefret söylemi ile ilişkili olarak ortaya çıktığı düşüncesine ulaşılmıştır.

* Geliş Tarihi / Received: 09.05.2021 - Kabul Tarihi / Accepted: 18.10.2021

DOI: 10.17932/IAU.AIT.2015.012/ait_v07i2004

Anahtar Kelimeler: *Ayrımcılık, Cinsel yönelim, Cinsiyet kimliği, Nefret suçu, Nefret söylemi.*

Investigation of Sexual Orientation and Gender Identity Discrimination in the Context of Hate Crimes

Abstract

The purpose of this study is to investigate sexual orientation and gender identity discrimination in the context of hate crimes. It is studied that the discrimination in question occurs in which social areas, and the argument is based on the relationship between discrimination, hate speech and hate crime. In this study using the qualitative research method, 12 in-depth interviews were conducted with interviewees included in the snowball sampling. And according to the qualitative data analysis, the data obtained were firstly divided into two main themes as discrimination and social belonging. Each of these two main themes was subdivided into several sub-themes, and then in the main themes and in the sub-themes, the real expressions of interviewees were used as examples. The descriptive analysis method was preferred for data analysis. As a result of the research, it is concluded that sexual orientation and gender identity discrimination occur in relation to hate speech.

Key words: *Discrimination, Sexual orientation, Gender identity, Hate crime, Hate speech*

Giriş

Bu çalışmanın amacı, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı uygulamaları ve ayrımcılık biçimlerini ortaya koymak ve bu ayrımcılıkları, nefret bağlamı içinde anlamaya çalışmaktır. Bu araştırma, şu iki temel soru çerçevesinde organize edilmiştir: 1. Cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıklar, toplumsal yaşamın hangi alanlarında ortaya çıkmaktadır? 2. Söz konusu olan bu ayrımcılık deneyimleri, nefret suçu ve / veya nefret söylemi ile ilişkilendirilebilir mi?

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılıkları, toplumsal yaşamın farklı alanlarında, farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Cinsel

yönelim kavramı, kişinin hangi cinsten bireylere cinsel ve duygusal çekim duyduğuyla ilgilidir ve heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüel olmak üzere üç başlık altında toplanabilir (Güney vd., 2004; Report of the American Psychological Association, 2009; Yogyakarta İlkeleri, 2020). Cinsiyet kimliği kavramı ise kişinin kendisini hangi cinsiyette hissettiğiyle ilgilidir ve kişinin doğuştan gelen cinsiyetiyle uyum gösterebilir ya da göstermeyebilir (Guidelines For Psychological Practice With Transgender And Gender Nonconforming People, 2015; Yogyakarta İlkeleri, 2020). Bu durum transeksüel ya da transgender terimleriyle de ifade edilmektedir (Altunpolat, 2017). Burada bahsedilen farklılıklar, bu çalışma içinde kısaca LGBT olarak ifade edilecektir.

Eşcinsellik, toplumca onaylanan erkek ve kadın davranışlarına yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır (Sakallı ve Uğurlu, 2001). Toplumda eşcinsellik konusundaki olumsuz yaklaşımların yaygınlık kazanmasında ön yargılar ve kalıp yargılar etkili olmaktadır (Göregenli, 2012; Sakallı-Uğurlu, 2006). Bu ön yargılar ve kalıp yargılar aracılığıyla değerlendirilmelerinin sonucunda, LGBT bireyler çeşitli haksızlıklara, ayrımcı muamelelere ve şiddete maruz kalmaktadırlar (Beyaz ve Öztürk, 2018; Sözen, 2009; Uluyol, 2016; Yasin vd., 2018). Heteroseksizm ve homofobi, toplumda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılıklarının ortaya çıkışında etkili olan araçlar olarak değerlendirilmektedir (Göregenli, 2009; Sears, 1997; Şah, 2012). Heteroseksizm ve homofobinin ortaya çıkışına zemin hazırlayan ön yargılı tutum ve davranışlar, damgalama ve kalıp yargılar, nefret söylemi ile ilişkilendirilmekte ve bu kavramların tümünün de nefret piramidinin tabanını oluşturduğu görülmektedir (Ataman, 2012: 62). Nefret söylemi, “hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gören her türlü ifade biçimi” olarak tanımlanmaktadır (Council of Europe- Committee of Ministers, 1997). Bu söylem, belirli özellikleri ile diğerlerinden ayrılan bir gruba dahil olan kişilere yönelik ortaya çıkmakta ve bu özellikleri taşıyan kişiler, bu özelliklere sahip oldukları için nefret söylemi aracılığıyla anormal ve değersiz olarak görülmekte, hatta düşmanlaştırılmaktadırlar (Badamchi, 2015). Böylece ortaya konan tahammülsüz ve hoşgörüsüz tepkilerin, toplumda çeşitli adaletsizliklere ve haksızlıklara yol açabileceği; bunun sonucunda da nefret söyleminin, toplumsal düzene ve uyuma zarar verebileceği söz konusu edilebilmektedir. Nefret piramidinde, tabanın bir üstüne çıkıldığında ayrımcı uygulamalarla karşılaşmaktadır (Ataman, 2012: 62). “Ayrımcılık terimi, ayırma, dışlama, kısıtlama veya ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal

köken, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasının ve kullanılmasının engellenmesi veya tanınmasının ve kullanılmasının sınırlandırılması olarak anlaşılabilir.” (Ataman, 2012:66). Ayrımcılığa hukuksal düzlemde bakıldığında, uluslararası hukuk yaklaşımının bir sonucu olarak ayrımcılığın farklı türlere ayrıldığını ve tacizin de bir ayrımcılık türü olarak tanımlandığını görmekteyiz (Gül, 2012). Tacizle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, bu konunun daha çok iş yeri ve çalışma hayatı bağlamında ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmalar dahilinde, gayriresmî ayrımcılık türü olarak değerlendirilen taciz, sözlü taciz ve sözsüz taciz olarak kavramsallaştırılmış ve sözlü tacizin dedikodu, sataşma veya alay etme biçiminde, sözsüz tacizin ise sert bakışlar, dışlama veya kişisel eşyalara zarar verme biçiminde ortaya çıktığı belirtilmiştir (Öner, 2015).

Ayrımcılık, nefret suçları için verimli bir zemin yaratmakta ve nefret piramidinde, ayrımcı uygulamaların bir üstünde nefret suçları ve şiddet yer almaktadır (Ataman, 2012: 62). Bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçlar genel olarak nefret suçları olarak adlandırılmaktadır (Göregenli, 2014: 16). Nefret suçu mağduru, bir grubunun üyesi olduğu ya da öyle varsayıldığı için seçilmekte ve kurbanlar bireysel, kişisel özellikleri ya da edimleri nedeniyle değil, o gruba aidiyetleri nedeniyle nefret suçunun hedefi olmaktadır (Göregenli, 2014; Plumm vd., 2010). Bu suçun işlenmesindeki temel nedenin de ön yargılar olduğunun belirtilmesi gerekir. Nefret suçları, kişilere veya mallara karşı işlenebilmektedir (İnceoğlu, 2012: 104). Kişiye veya mala karşı işlenmiş olsun, sonuç olarak fail, mağdurun nezdinde tüm gruba bir mesaj veya gözdağı vermiş olur (İnceoğlu, 2012: 105). Bu anlamda, suçun yöneltildiği bireyin ve mensubu olduğu grubun, toplumda istenmediğine dair mesaj verildiği için “mesaj suçları” olarak da adlandırılan nefret suçlarının sonucunda, birey veya grup kaçınılmaz olarak kendini dışlanmış ve tehdit altında hisseder, toplumla entegrasyonu zayıflar (İnceoğlu, 2014: 7).

Nefret suçu kavramı ve bu suç tipi, ABD’de 1980’li yılların ortalarına doğru ırk, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim konularında yükselen farkındalık düzeyinin ve mücadelelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Göregenli, 2014). Nefret suçlarına ilişkin ilk yasal düzenlemelerin ABD’de ortaya çıkmış olması, bu ülkenin sosyo- kültürel yapısıyla

ilişkilidir (Sınar, 2013). Farklı ülkelerden, etnik yapı, din ve mezheplerden gelen göçmenler tarafından kurulan ABD’de bu suçun tespit edilmesi ve buna yönelik uygulamaların yapılması, ülke içinde sağlanmak istenen denge ve korunmak istenen haklar açısından anlamlı ve önemlidir (Kılıç, 2012: 171). ABD’de, nefret motivasyonu ile gerçekleştirilen bir suç, başka bir nedenle gerçekleştirilen aynı suça göre daha ağır cezalandırılmaktadır (İnceoğlu, 2014: 8).

Nefret suçu konusunda yasal düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde, bu suçlarla mücadele edebilmek amacıyla öncelikle veri toplamaya çok önem verildiğinin belirtilmesi gerekir. ABD’de 1990 yılında kabul edilen Hate Crime Statistics Act ile birlikte bu konuda federal düzeyde çalışmalar yapılmış ve ırk, din, cinsel yönelim ya da etnisite gibi özellikler bakımından ön yargı kanıtı gösteren suçlar konusunda veri toplamak için standart bir mekanizma oluşturulmuştur (Willis, 2004: 116-117). Toplanan veriler olaylar, suç türü, mağdurlar, failer, yerler ve açılan davalara göre değerlendirilmektedir (Kılıç, 2012: 173). Gerçekten de nefret suçlarıyla mücadele edebilmek için, nerede, kime karşı, ne gibi fiiller işlendiğini gösteren güvenilir ve kapsamlı istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu veriler bize, problemin derinliği, eğilimin ne yönde olduğu, nefret suçunun tarafları, en çok hangi grubun mağdur edildiği konusunda bilgi verecektir (İnceoğlu, 2012: 110). Türkiye’de ise nefret suçları konusunda herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmadığını söyleyebiliriz. Türk Ceza Kanunu’nun “nefret ve ayrımcılık” başlığını taşıyan 122. maddesine bakıldığında, bu maddede bir nefret suçu düzenlemesinin söz konusu olmadığı görülecektir. Maddenin dipnotunda belirtildiği gibi, *“Bu madde başlığı ‘Ayrımcılık’ iken, 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanununun 15 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir”* (Türk Ceza Kanunu, Madde 122). Bu maddenin *“başlığında ve metninde ‘nefret’ ifadesine yer verilmiş olması sebebiyle nefret suçlarının TCK’ya girdiği izlenimi doğmaktaysa da burada nefret ile kastedilmek istenenin ayrımcılık suçunun nefret saikiyle işlenmesi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda 122. maddede yapılan değişiklik sonrasında nefret suçlarının Türk ceza hukukunda düzenlendiği gibi bir sonuca varılması mümkün değildir”* (Ersoy, 2018: 115). Ayrımcılık suçlarının, nefret suçu olmadığına da burada belirtilmesi gerekir (İnceoğlu, 2012: 107). Ayrıca, 122. maddede sayılan ayrımcılık kriterleri arasında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi kriterlere yer verilmediği görülmektedir (Türk Ceza Kanunu, Madde 122).

Nefret söylemi, ayrımcılık ve nefret suçu kavramlarının birbiriyle

ilişkili olarak değerlendirildiği bu çalışmada, nefret suçları hukuksal boyutundan çok sosyal bir mesele olarak ele alınmaktadır. Ayrıca nefret suçlarının, bireyin toplumsal aidiyetini ve toplumla entegrasyonunu zayıflatan niteliklerine vurgu yapılmakta ve konuyla ilgili ayrımcılıkların incelenmesine çalışılmaktadır. Bireyin toplumsal var oluşuna yönelik bir tehdit unsuru olarak değerlendirilen ayrımcılıkların, aynı zamanda farklı toplumsal grupların toplum içinde bir arada yaşamasını engelleyen olumsuz bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, farklı cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine sahip bireylerin, toplumun farklı alanlarında yaşadıkları ayrımcılık deneyimleri ele alınmaktadır. Bunun arkasından, belirtilen deneyimleri yaşayan bireylerin, topluma yönelik yaklaşımları ortaya konmakta ve bu yaklaşımlar, toplumsal aidiyet bağlamında değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda niceliksel ölçüm araçlarının yetersiz kalacağı düşünüldüğünden, konunun derinlemesine ele alınıp ayrıntılarıyla tasvir edilebileceği niteliksel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada konu edilen ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçu gibi kavramların, ülkemizde ne yazık ki belirsizlik taşımakta oldukları ve bu konularda güvenilir kayıtların ve istatistiğin bulunmadığı söylenebilir. Aynı zamanda, sosyal bilimlerde de bu konularla ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Cinsel yönelime ya da cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık yaşayan bireylerin kendilerini gizledikleri gerçeği de düşünüldüğünde, ölçülebilir veriye ulaşmanın çok zor olduğu bu alanda küçük bir örneklem grubuyla çalışmanın, kısıtlılıkları da göz önüne alınarak anlamlı sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülmüştür.

Niteliksel araştırma yönteminin uygulandığı bu çalışmada, kartopu örneklem biçimiyle çalışmaya dahil edilen 12 gönüllü katılımcının her birinden aydınlatılmış onam alınmıştır. Bunun arkasından, katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler sonucunda elde edilen veri, ikisi ana tema ve sekizi alt tema olmak üzere temalara ayrılarak niteliksel analiz sürecine tabi tutulmuştur.

Bu araştırmanın evrenini, kendini LGBT içinde tanımlayan tüm yetişkin bireyler oluşturmaktadır. LGBT kısaltması ile sadece belirtilen harflerin temsil ettiği lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel gibi kategoriler değil,

toplumsal olarak kabul görecinsiyet normlarına uymayan bütün bireyleri dahil eden kapsayıcı bir anlam ifade edilmeye çalışılmıştır.

Kartopu örnekleme, evren ve evrenin büyüklüğü hakkında kesin ve net bilgilerin olmadığı ve evreni oluşturan bireylere ulaşmanın zor olduğu durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem özellikle, alışlagelmiş diğer yöntemlerle çalışmanın elverişsiz olabileceği, katılımcıların görünür olmayabileceği toplumsal sapma ve alt kültür çalışmalarında kullanışlıdır (Bailey, 1987: 95). Bununla birlikte, kaynak kişilerden yola çıkılarak diğer kişilere ulaşılması nedeniyle, araştırma sonucunda sadece belirli grup ya da kişilere ulaşma gibi risklerin söz konusu olduğu da belirtilmelidir (Kümbetoğlu, 2008: 99).

Veri toplama yöntemi olarak kullanılan derinlemesine görüşme, açık uçlu soruların sorulması, yanıtların dinlenmesi, kaydedilmesi ve ilave sorular sorularak araştırılan konunun detaylı bir biçimde incelenmesine olanak sağlayan bir sosyal bilim yöntemidir (Kümbetoğlu, 2008: 71). Bu araştırma kapsamında, Eylül 2017 ve Ocak 2018 tarihleri arasındaki dönemde, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak hepsi İstanbul'da yaşayan 12 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve katılımcıların onayı ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Katılımcıların isimleri gizli tutularak her birine 1'den 12'ye kadar numara verilmiş ve çalışma boyunca katılımcılar bu numaralarla ifade edilmiştir, örneğin K-1, K-2 gibi.

Görüşme kayıtları deşifre edilerek elde edilen metinler, belirli kavramlar dahilinde anlamlı parçalara bölünmüş ve böylece iki ana tema ve sekiz alt tema elde edilmiştir:

1. Ayrımcılık ana teması:

- 1.1. Aile içinde yaşanan ayrımcılık deneyimi
- 1.2. Eğitim kurumunda yaşanan ayrımcılık deneyimi
- 1.3. Sosyal çevre içinde yaşanan ayrımcılık deneyimi
- 1.4. İş yerinde yaşanan ayrımcılık deneyimi
- 1.5. Devlet kurumlarıyla karşılaşıldığında yaşanan ayrımcılık deneyimi
- 1.6. Sağlık hizmeti alırken yaşanan ayrımcılık deneyimi

2. Toplumsal aidiyet ana teması:

2.1. Hukuka güven duygusu

2.2. Topluma güven duygusu

Temalar ve alt temalar belirlendikten sonra, veri analizi için betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Buna uygun olarak katılımcıların anlatımları arasından seçim yapılmış ve her temanın altında bir tane olacak şekilde o temayı en iyi ifade ettiği düşünülen alıntıya yer verilmiştir. Bunu yaparken de olabildiğince fazla katılımcıdan yararlanılmaya dikkat edilmiştir.

Bu çalışma, eldeki verinin niceliksel değerlendirilmesini hedeflemediği gibi, araştırma sonuçlarını genelleme amacını da taşımamaktadır. Çalışmanın örnekleme, bu türden genel sonuçlara ulaşılmasını sağlayacak bir yöntem olarak tasarlanmamıştır. Burada, tematik analiz çerçevesi içinde betimsel bir yaklaşımla ele alınan konunun, ayrıntılı biçimde tasvir edilmesine çalışılmıştır.

Gerçek yaşam deneyimlerine odaklanan bu çalışmanın, katılımcıların beyanlarına dayalı olarak ayrımcılıkları ortaya koyduğu vurgulanmalıdır. 12 katılımcının dahil olduğu bu çalışma sonucunda elde edilen verinin, bu anlamda sınırlılık içerdiği düşünülebilir. Böyleyken, derinlemesine görüşmelerde ortaya konan ayrıntılı anlatımların, çalışmanın yer aldığı çerçeve içinde zenginlik oluşturabileceği de söylenebilir.

Bulgular

Bu çalışmada, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri ile ilgili olarak katılımcıların kendi tanımlamaları esas alınmıştır. Bununla birlikte, bu konuda tanımlama yaparken katılımcıların da çoğunlukla zorlandığı ve net bir tanımlama yapamadıkları gözlemlenmiştir. Bu zorluğu yaşayanların bir kısmının kategoriler arası geçişler yaşadığı, bir kısmının ise belirlenmiş tanımlamaları reddettiği ve farklı tanımlamalar yaptığı söylenebilir. Yaşları 22-43 arasında değişmekte olan katılımcıların ortak özellikleri, tümünün bekâr ve İstanbul'da ikamet ediyor olmasıdır. Katılımcıların kendi tanımlamalarına göre, birinin lezbiyen (K-1); birinin trans (K-2); birinin queer (K-4); birinin eşcinsel (K-5); ikisinin gey (K-7 ve K-12); birinin biseksüel (K-8); birinin panseksüel (K-9); birinin kadın (K-6); birinin 46 XY heteroseksüel kadın (K-10); ikisinin de herhangi bir kategori altında

tanımlanmayı tercih etmeyen (K-3 ve K-11) bireyler olarak örneklem grubunda yer aldıkları görülmüştür.

Temalar

1. Ayrımcılık ana teması

1.1. Aile içinde yaşanan ayrımcılık deneyimi

Aileler genellikle çocuklarının, biyolojik cinsiyetlerine uygun olmadığını düşündükleri davranışlar sergilediklerini fark ettiklerinde ayrımcı tepkiler göstermektedirler. Bu tepkilerin katılımcılar tarafından rahatsız edici ve olumsuz yaşantılar olarak deneyimlendiği ve ergenlik dönemiyle birlikte tepkilerin çeşitlendiği ve şiddetlendiği görülmektedir. Cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini aileleri ile paylaşmakta zorluk yaşadıklarını belirten katılımcılar, paylaşımında bulduklarında da aileleri tarafından bu durumun yok sayılması, görmezden gelinmesi ya da doktor tarafından düzeltilecek bir sorun olarak görülmesi gibi tepkilerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

“-Son derece feminen bir çocukluk yaşadım ben. Çocukluk travmalarım çok fazla. Onu giyme, öyle yapma, böyle konuşma, böyle gülme filan, vesaire... Çocukluğumda gözümü kapatıp dua ederdim, gözümü açtığımda bir kız çocuğu olarak devam edeceğim sanırdım hayata.” (K-10).

1.2. Eğitim kurumunda yaşanan ayrımcılık deneyimi

Katılımcıların, kendilerini diğer öğrencilerden farklı olarak değerlendirdikleri ve bu farklılıklar nedeniyle farklı yaklaşımlara maruz kaldıklarını algıladıkları söylenebilir. Sözü edilen bu farklılığın, eğitim yaşantısı içinde ilk olarak anaokulunda deneyimlendiği belirtilmiştir.

Eğitim kurumunda maruz kalınan ayrımcılıkları, öğretmenlerin ya da okul yöneticilerinin çoğunlukla görmezden geldikleri ve önemsemedikleri, sessiz ve duyarsız kalarak bu ayrımcılıkların ortaya çıkmasına ve şiddetlenmesine destek oldukları, hatta bazı durumlarda ayrımcılığı uygulayanların bizzat öğretmenler ya da okul yöneticileri olduğu, katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Karşılaşılan ayrımcılıkların, okul başarısını olumsuz yönde etkilediği ve okul aidiyetini azaltarak kişileri yalnızlaşmaya ittiği görülmektedir.

Katılımcılar, okulda karşılaştıkları ayrımcılıklar sonucunda kendilerini

gizlemeye çalıştıklarını, açıklamamanın ve sürekli gizlenmenin getirdiği gerilim ve baskılar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“-Okul hayatım korkunçtu. İlkokulda sürekli taciz ediliyordum, öğrenciler tarafından... Liseye geçince büyük bir şeyle karşılaştım... Okuldaki çocuklar, benim okuldan atılmam için imza topluyorlardı... Okuldan atacaktı. Sınıfta kaldım. Çünkü okuldaki bir çocuk beden derslerinde kapıyı kilitliyordu ve beni taciz etmeye çalışıyordu. Ben de çok korkuyordum. Gitmemeye başladım okula... Edebiyat hocası sürekli beni ayağa kaldırıyordu ve bir ders boyunca, 40 dakika ayakta bekletiyordu ve enseme vuruyordu, yüzüme vuruyordu. Ben de biliyordum eşcinsel olduğum için böyle bir şey yaptığını.” (K-2).

1.3. Sosyal çevre içinde yaşanan ayrımcılık deneyimi

Katılımcılar, genel olarak kamusal yaşamlarında karşılaşmış oldukları ayrımcılıkları dile getirmişler ve bu ayrımcılıklarla karşılaşmamak için genellikle belirli mekânları ve semtleri tercih ettiklerini; bu belirlenmiş alanların dışına çıkmamaya çalıştıklarını; cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini belli etmemek ve bu durumu gizlemek için çaba sarf ettiklerini; buldukları sosyal ortamlarda kontrollü olmaya, davranışlarına ve kıyafetlerine dikkat etmeye çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

“-Hep aynı mekânlara gidiyorum. Daha rahat hissediyorum... Ben bunu oturduğum için, başıma net bir şey, çok kötü bir şey gelmiyor, dikkatliyim yani.” (K-11).

1.4. İş yerinde yaşanan ayrımcılık deneyimi

İş yerinde herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını belirten katılımcılara bakıldığında, bu katılımcıların çoğunlukla çalışma ortamlarında cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini gizledikleri görülmektedir. Kendilerini gizlemediklerini söyleyen katılımcıların, işe alım süreçlerinde ya da çalıştıkları yerlerde, diğer çalışanlar, yöneticiler, patronlar ya da hizmet verdikleri kişiler tarafından ayrımcılıklara maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Bazı sektörlerin ya da çalışma alanlarının daha hoşgörülü olduğu ve buralarda açık kimlikle çalışmanın herhangi bir probleme neden olmadığı belirtilirken bazı alanların ise çok katı olduğu ve çalışırken sürekli gizlenmek gerektiği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“-Moda sektöründe çalıştığım için hiçbir sorun yaşamıyorum, bu sektörün büyük çoğunluğu zaten geylerin elinde.” (K-3).

1.5. Devlet kurumlarıyla karşılaşıldığında yaşanan ayrımcılık deneyimi

Katılımcıların emniyet, adalet ve askerlik gibi kurumlarla ilişkilerinde maruz kaldıkları ayrımcılıklar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bölümde çoğunlukla askerlik sorunu üzerinde durulduğu ve askerlik konusunun, biyolojik cinsiyeti kadın olan katılımcılar dışında kalan diğerleri için çok önemli bir problem teşkil ettiği görülmektedir. Bahsedilen bu problemin, özellikle askerlik hizmetinden muaf tutulabilmek için alınması zorunlu olan rapor ve rapor süreciyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Askerlik dışında, bir devlet kurumuna gitmek durumunda kaldıklarında katılımcıların, çeşitli olumsuz tepkilerle karşılaştıkları görülmektedir.

“-Görüştüğüm kişinin başı eğikse ve beni görmüyor durumdaysa, konuştuğumda benim erkek olduğumu düşünabiliyor sesimden... Resmi daireye falan gittiğimde, özellikle konuştuğumda çok garipsiyorlar, öyle garip garip bakıyorlar.” (K-9).

1.6. Sağlık hizmeti alırken yaşanan ayrımcılık deneyimi

Sağlık hizmeti alırken herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadığını ve bu alanda genel olarak sorun yaşamadığını belirten katılımcılara bakıldığında, bu katılımcıların sağlık hizmeti sırasında cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini açıkça ifade etmedikleri görülmektedir.

Yaşadıkları bazı sağlık sorunlarında katılımcılar, ayrımcılığa uğramamak için doktora gitmeyip kendi çözüm yollarını denemekte olduklarını; doktora gitmeleri gerektiğinde ise kendilerince güvenilir buldukları doktorlara gitmeye dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir.

“-Özellikle cinsel muayene olmak istediğimizde, jinekoloğa falan gideceğimiz zaman mesela sorun oluyor... Bir yer var mesela, geçen gün bir arkadaşa sordum, orası nasıl falan diye. Bir sürü insana travmatik şeyler yaşattığına dair bilgi edindim. Ona da gitmek istemedim o yüzden.” (K-8).

2. Toplumsal Aidiyet Ana Teması

2.1. Hukuka güven duygusu

Katılımcıların tamamının hukuk konusunda olumsuz değerlendirmelerde bulunduğu ve hukuka güvenmedikleri görülmektedir. Bu durumun da kişilerin topluma olan bağlılık, sadakat ve aitlik duygularını olumsuz etkileyerek toplumsal aidiyeti zayıflatacak bir faktör olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

“Eğer yasalarda bir tanımlama yapılsaydı eşcinsellikle ilgili, suç bile sayılsa, biz şu anda haklarımızı almak için bu kadar sıkıntı çekmezdik, daha güçlü olurduk. Bizi yok sayıyorlar. Özellikle yaptıkları bir şey bu. Haklarımızı vermemek için. Hiçbir yerde yokuz, anayasada yokuz, kanunlarda yokuz. Devlet bizi kale almıyor. Sinsi bir hukukvar burada, çok büyük bir ikiyüzlülük var.” (K-6).

2.2. Topluma güven duygusu

Topluma yönelik güven duygularını ifade ederken katılımcıların, çoğunlukla topluma eleştirel bir biçimde yaklaştıkları ve bu konuda olumsuz değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir.

“Bizleri karalamaya çalışıyorlar, kötülemeye çalışıyorlar... İnsanlar sanıyorlar ki sen geysen veya lezbiyensen 7/24 durmadan seks yapıyorsun. Eşcinsellik seksten ibaret değil. Ben yine de bu kadar nefrete rağmen bu toplumla empati kurmaya çalışıyorum. İnsanları anlamaya çalışıyorum.” (K-7).

Tartışma ve Sonuç

Katılımcıların, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri konusunda kesin tanımlamalar ortaya koymadıkları görülmektedir. Araştırmanın ilk bulgusu olarak değerlendirilen bu konuyla ilgili olarak katılımcıların anlatımlarının, Butler’ın temel düşüncelerini desteklediği, cinsel çeşitlilik ve akışkanlık kavramlarını örneklendirdiği düşünülmektedir (Butler, 2014). Bu noktada, 19. yüzyılda Fransa’da yaşayan ve 30 yaşında intihar ederek hayatını sonlandıran bir hermafrodit olan Herculine Barbin ile ilgili olarak Foucault’nun yaptığı açıklamaları hatırlatmak yerinde olacaktır (Foucault, 2019). Tıp ve hukuk alanındaki uzmanlar ve doktorlar tarafından Herculine Barbin’in “gerçek” cinsiyeti konusunda karar verildiğini ve bu karar neticesinde de onun bir cinsiyet kategorisine dâhil edildiğini görmekteyiz (Foucault, 2019). Bununla ilişkili olarak Suzanne Kessler’in interseks bebeklerle ilgili yaptığı “cinsel organlardaki belirsizlik, bebeğin hayatını değil, içine doğduğu kültürü tehdit ettiği için düzeltilmektedir.”

şeklindeki değerlendirmeyi de burada belirtmemiz gerekir (Baird, 2017: 125). Kısacası, Herculine Barbin'in kimlik ya da kategori dışında bırakılmayan cinselliğinin, iktidar ilişkileri tarafından inşa edilmiş olduğunu söyleyebiliriz (Baird, 2017; Foucault, 2007; Foucault, 2019).

Görüşmeler sonucunda, katılımcıların tamamının belirli durumlarda zaman zaman cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini gizledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan K-2 örneğinde olduğu gibi, görünürlüğü olan ve gizlenmenin zor olabileceği düşünülen trans kimliği de buna dahildir. Bell ve Perry (2015) tarafından odak grup yöntemi kullanılarak lezbiyen, gey, biseksüel ya da panseksüel bireylerden oluşan 15 kişilik bir örnekleme gerçekleştirilen pilot çalışmanın sonuçları da bu bulguyu desteklemektedir (Bell ve Perry, 2015). Nefret suçlarının, kurbanın dahil olduğu topluluk üzerindeki etkilerini araştırmayı hedefleyen çalışmanın sonucunda, bireylerin cinsel yönelimlerini belli etme ve açılma konusunda nefret suçlarından olumsuz biçimde etkilendikleri ve davranış değişikliğine giderek kendilerini gizledikleri ortaya konmuştur (Bell ve Perry, 2015). Gizlenme, toplum içinde ayrımcılığa uğramamak için uygulanan bir strateji olarak değerlendirilebilir. Bireyler, yönelimlerini ya da kimliklerini gizleyerek buldukları ortamlarda toplumsal olarak onaylanma ihtimallerini arttırmakta ve böylece ayrımcılığa uğrama ihtimallerini azaltmaktadırlar. Yani, aslında ayrımcılığa neden olan faktörün, toplumsal ortamdaki görünürlükle ilgili olduğu söylenebilir. Göregenli (2009), ABD ve İngiltere'de farklı cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan gençlerle ilgili yapılan çalışmalardan bahsederken, özellikle okul ve kamusal alanlarda, mağdurların oranındaki artışın, görünürlüğün artışına paralel olarak oluştuğunu belirtmektedir. *“Görünürlüğün artışı, insanların kamusal alanda da diledikleri gibi var olmaya çalışmaları, bir yandan özgürlüklerin artması ve şiddetle başa çıkılmasında önemli bir adım anlamına gelirken bir yandan da yerleşik erkeksilik ideolojisini tehdit ettiği için her türlü ayrımcılık ve şiddeti yükseltmektedir”* (Göregenli, 2009: 11). Katılımcılardan K-4'ün, hukuka güven duygusu ile ilgili anlatımında bu durumu şöyle ifade ettiğini görüyoruz: *“...Kendi güvenli alanlarımızdan uzaklaştığımız zaman bu bizi korkutuyor. Belki de beni korkutuyor. Yani, hep o güvenli alanda kalman lazım ki bir sorun olmasın...”*

Bireylerin, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle ailede, eğitim kurumunda, sosyal yaşamda, iş yerinde, devlet kurumlarıyla karşılaşmalarında ve sağlık hizmeti alırken yaşadıkları ayrımcılıklar, bu çalışma içinde beş farklı düzeyde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu düzeyler

de sözsüz taciz, sözlü taciz, cinsel taciz, fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet olmak üzere beş farklı ayrımcılık türüne karşılık gelmektedir (Sözen, 2009; Gül, 2011; Gül, 2012; Öner, 2015; Bora, 2012; İşe Alma ve Mesleki Açından Eşit Muamelenin Sağlanması İçin Genel Bir Çerçeve Oluşturan 27 Kasım 2001 Tarih ve 2000/78/EC Sayılı Konsey Direktifi). Toplumsal yaşamın bahsedilen altı farklı alanının tamamında da en sık karşılaşılan ayrımcılık türlerinin sözsüz ve sözlü tacizler olduğu ortaya çıkmıştır. Sözsüz taciz ile her türlü olumsuz bakış; küçümseme, tiksinti ya da dışlama ifade eden tutum ve yaklaşımlar, bedensel hareketler, jest ve mimikler kast edilmektedir. Yine, belirtilen bütün alanlar için, bu taciz türlerinin arkasından gelen ayrımcılık biçiminin ise psikolojik şiddet olduğu söylenebilir. Psikolojik şiddet de diğer şiddet türleri gibi, ayrımcılığın yaratılmasında ve sürdürülmesinde bir araç olarak kullanılmakta ve bireylerin denetlenmesini sağlamaktadır (Bora, 2012).

Aileye baktığımızda, sözsüz ve sözlü tacizlerin, psikolojik şiddet örneklerinin ağırlıklı olarak yer aldığını, en az dile getirilenin fiziksel şiddet olduğunu, cinsel taciz anlatımının ise hiç yer almadığını görüyoruz. Bütün katılımcılar için, cinselliğin ilk fark edildiği, cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği ile ilgili ilk yüzleşmelerin yaşandığı mekân olması nedeniyle ailenin büyük bir öneme sahip olduğu ve bununla ilişkili olarak aileye açık olmak ya da olmamak konusunun, başlı başına bir problem teşkil ettiği görülmektedir. Katılımcıların, aile içinde davranışlarını daha fazla kontrol ettikleri; kılık kıyafet seçimlerinde, konuşma biçimlerinde, hal ve tavırlarında özgürce hareket edemeyip kendilerini kısıtladıkları; aileleriyle çatışma yaşamamak amacıyla cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini bastırmaya çalıştıkları söz konusu edilebilir. LGBT bireylerin aileleri ile ilişkilerini konu alan çalışmalara bakıldığında, ebeveyn tepkilerinin açılma süreçlerini etkilediği, ailenin bireyi kabul etmesinin özsaygı ve sosyal destek artışı sağladığı, bireylerin cinsiyet kimliği ve bunu ifade etme biçimlerine bağlı olarak ailelerinin sözel ve fiziksel tacizlerine maruz kaldıkları, toplumsal cinsiyet uyumsuzluğu arttıkça tacizlerin de arttığı gibi sonuçların ortaya çıktığı görülmekte ve bu sonuçlar da çalışmanın bulgularını desteklemektedir (D'amico vd., 2015; Ryan vd., 2010; Grossman vd., 2011).

Eğitim kurumunda yaşanan ayrımcılıklara bakıldığında, ailede olduğu gibi sözsüz ve sözlü tacizlerin yoğun olduğu, psikolojik şiddet örneklerinin yer aldığı ve bunun yanında, daha az olmakla birlikte fiziksel şiddet ve cinsel taciz olaylarına da rastlandığı söylenebilir. Konuyla ilgili çalışmalar

sonucunda, öğretmenlerin ve okulun LGBT öğrencilere yapılan zorbalığa karşı tutumunun, bu davranışların sürmesinde veya sonlandırılması üzerinde önemli etkiye sahip olduğu görülmektedir (Uluyol, 2016). Ayrıca, “*Massachusetts’de 3054 öğrenci arasında yapılan bir çalışmaya göre, eşcinsel öğrencilerin diğer öğrencilere göre 10 kat daha fazla fiziksel saldırıya uğradıkları, 4 kat daha fazla alkol, 10 kat daha fazla madde kullanma alışkanlıklarının olduğu ve %50’sinin son bir yıl içerisinde intihar girişiminde bulunduğu belirlenmiştir*” (Sözen, 2009: 64).

Sosyal çevrede de karşımıza en çok sözsüz ve sözlü tacizler çıkmaktadır. Bu alanda, ayrımcılıkların daha şiddetli ortaya çıkmayıp bu iki düzeyde kalması, katılımcıların sosyal çevrelerini belirli mekânlar ve belirli semtlerle sınırlandırmaları, cinsel yönelimlerini ya da cinsiyet kimliklerini açığa çıkarabilecek davranışlardan uzak durarak gizlenmeye çalışmaları ve bu doğrultuda genel olarak toplumsal hayat içinde kontrollü hareket etmeleri gibi faktörlerle ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında, sosyal yaşam içindeki bu sınırlandırmaların ve davranışlar üzerindeki kontrolün artırılarak sürekli gizlenme çabalarının, başlı başına bir psikolojik şiddet biçimi olarak görülebileceği düşünülmektedir. “*Yale Üniversitesi’nde gey, lezbiyen ve biseksüel kişiler üzerinde şiddet ve ayrımcılığı ortaya çıkarmak üzere yapılan bir çalışmada pek çok kişinin çeşitli korkularla cinsel yönelimlerini gizli yaşadıkları, buna rağmen ayrımcılık, psikolojik şiddet ve/veya fiziksel şiddetten kaçamadıkları ortaya konmuştur*” (Sözen, 2009: 64).

İş yeri deneyiminde de yine yoğun olarak sözsüz ve sözlü tacizlerle karşılaşmaktayız. İş yerinde yaşanan ayrımcılık deneyimi başlığı altında ulaşılan sonuçlar, Öner (2015)’in çalışmasının sonuçlarıyla da uyumluluk göstermektedir. Beyaz yakalı gey ve lezbiyen çalışanlara karşı çalışma mekânlarında ve mesleki alanların çoğunda cinsel yönelime dayalı ayrımcılığın uygulandığı varsayımıyla çalışmasına başladığını söyleyen Öner, araştırmasının sonunda bu varsayımını doğruladığını açıklamaktadır (Öner, 2015: 208).

Devlet kurumlarıyla olan karşılaşmalarda sözsüz tacizlerin yoğun olarak yer aldığı ve burada görülen ayrımcılıkların, büyük ölçüde psikolojik şiddet boyutu taşıdığı söylenebilir. Buradaki ayrımcılıkların, toplumda LGBT bireylere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bu olumsuz tutumlarla ilişkili görülen kavramlardan biri otoriterliktir (Sakallı-Uğurlu, 2006). Yapılan çalışmalarda, otoriterliğin ön yargı, ayrımcılık ve dış grup üyelerine karşı düşmanlık ile bağlantılı

olduğu bulunmuştur (Sakallı-Uğurlu, 2006: 57).

Sağlık hizmeti esnasında gerçekleşen ayrımcılıklara baktığımız zaman, burada da katılımcıların çoğunlukla sözsüz ve sözlü tacizlerle karşılaştıklarını görüyoruz. Bunun önüne geçebilmek için de bireylerin, herhangi bir hastaneye ya da doktora gittiklerinde cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği konusunda gizlenmeye özen gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu konuda 278 LGBT bireyle yapılan web tabanlı bir araştırmaya göre, *“katılımcıların %67.3’ü cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğini sağlık çalışanlarına söylemediğini, %25.3’ü başta devlet hastaneleri olmak üzere sağlık kurumlarında cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılık veya benzer bir olumsuz tavırla karşılaştığını ve %20.9’u olumsuz tavır en fazla hekimlerden gördüğünü ifade etmiştir”* (Yasin vd., 2018: 106). Ayrıca, psikiyatri uzmanlık öğrencisi ve psikiyatri uzmanlarından oluşan 35 kişilik bir örnekleme yapılan niteliksel bir araştırmaya göre, *“psikiyatride cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim konularında yeterli ve uygun eğitim verilmediğinde, psikiyatristlerin LGBT danışan/ hasta bireyler ile ilişkilerinde, tanı, tedavi ve gözlem aşamalarında bilimsel açıdan doğruluğu kuşku uyandıran yöntemleri benimsemeleri sonucunun doğabileceği ortaya çıkmıştır”* (Keleş vd., 2020: 31).

Maruz kaldıkları ayrımcılıklar sonucunda, katılımcıların topluma olan bağlılık, sadakat ve aitlik duygularının olumsuz etkilendiği, topluma ve hukuka yönelik güvensizlik duygusu geliştirdikleri ve gelecek kaygıları taşıdıkları görülmektedir. Bütün bu hususların, toplumsal aidiyeti zayıflatacak birer faktör olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Birey ve toplum arasında kurulan karşılıklı bir ilişki sonucunda ortaya çıktığını söyleyebileceğimiz toplumsal aidiyet duygusunun, öncelikle birey ve toplum arasında karşılıklı bir sorumluluk gerektirdiğinden bahsedebiliriz. Nasıl ki toplumun bir üyesi olarak bireyin topluma ait olma inancı ve hakkı konusunda sorumluluğu varsa, toplumun sorumluluğu da o kişiyi toplumun bir üyesi olarak kabul etmektir (McMillan, 1996: 317). Bu noktada, şimdiye kadar bahsedilen ayrımcılıkların, altında değerlendirilmeye çalışıldığı bağlama geçebiliriz. Bu çalışmada, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkların, nefret suçları bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmış ve nefret suçları sosyal bir mesele olarak ele alınmıştır. Böylece, nefret suçlarının, bireyin toplumsal aidiyetini ve toplumla entegrasyonunu zayıflatan niteliklerine vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Daha önce bahsedildiği gibi, suçun yöneltildiği bireyin ve mensubu olduğu grubun, toplumda istenmediğine dair mesaj

verildiği için nefret suçları, “mesaj suçları” olarak da adlandırılmaktadır (Ataman, 2012: 76; İnceoğlu, 2014: 7). Nefret suçuyla gönderilen mesaj, bu toplulukların, toplumun bir parçası olma hakkının reddedilmesidir. Bu nedenle, nefret suçlarının, demokratik ve çoğulcu bir toplum için ciddi bir tehdit oluşturduğu söylenebilir. Katılımcılardan K-12’nin şu ifadesini, bu düşünceyle ilişkili olarak okuyabiliriz: “-Kendimi toplumun bir ferdi gibi hissetmiyorum. Türkiye’de kendini onun ferdi hissedeceğin bir toplum olduğunu düşünmüyorum. Ya da herhangi bir şekilde toplumun bir araya geldiği, toplumu birleştiren şeyler olduğunu düşünmüyorum Türkiye’de...”

Toplumsal düzeyde ele alınması gereken ayrımcılık, cinsiyetçilik, homofobi ve ön yargı gibi kavramların nefret söyleminin temelinde yer aldığı ve bu söylemin sadece söylem olarak kalmayıp şiddet ve suç potansiyeli taşıdığı söylenebilir (Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek, 2010: 16-17). Aynı zamanda, nefret söylemi ile ayrımcılığı birbirini tetikleyen ve birbirinin ortaya çıkmasını kolaylaştıran iki farklı olgu olarak kabul etmek mümkündür (Karan, 2012: 87). Buradan yola çıkarak, bu çalışmada katılımcılar tarafından belirtilen bütün ayrımcılık deneyimlerinin nefret söylemi ile ilişkili olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Türkiye’de nefret suçlarıyla ilgili herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığı gibi, ayrımcılıkla ilgili var olan düzenlemelerde de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kriterlerine yer verilmemiştir. Bu durum, Türkiye’de cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık yapılmadığı ve nefret suçları işlenmediği anlamına gelmemektedir. Bulgular Bölümü’nde bu ayrımcılıkların örneklendirildiğini görmekteyiz. Burada, ayrıca bu ayrımcılıkların toplumsal ve tarihi temellerinin de olduğunu belirtmemiz gerekir. Örneğin, ülkemizde yaşanan bazı baskı dönemlerinde trans bireyler ve “efemine” eşcinseller çabucak “sakıncalı” kategorisine sokulur ve evlerden, kulüplerden, barlardan ve yollardan derdest edilerek Eskişehir ya da Bolu’ya sürgün edilirler (Eşsiz, 2012: 196). Bu ayrımcılıkların devamlılığında etkili bir araç olarak kullanıldığını gördüğümüz şiddetin, değişik biçimlerde ortaya çıkabildiğini, bazı durumlarda birkaç şiddet türünün bir arada bulunabileceğini ya da birinin diğerini tetikleyebileceğini düşünebiliriz (Sözen, 2009; Bora, 2012). Bu anlamda, şiddet tehdidinin de şiddetin kendisi gibi işlev görebileceğini söyleyen Bora (2012)’nin kadın bağlamında belirttiği ‘yanlış’ zamanda ‘yanlış’ yerlerde bulunmanın, ‘yanlış’ giysiler giymenin, ‘yanlış’ şeyler söylemenin şiddete yol açabileceği bilgisi, nasıl ki kadınların belirli davranışlardan kaçınmalarına, yaşam alanlarını daraltmalarına yol

açıyor, elimizdeki veriyi değerlendirdiğimizde aynı olumsuzlukların ve kısıtlamaların LGBT bireyler için de geçerli olduğunu belirtebiliriz.

Toplumsal cinsiyet ilişkilerine odaklanan ve bireylerin, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle ailede, eğitim kurumunda, sosyal yaşamda, iş yerinde, devlet kurumlarıyla karşılaşmalarında ve sağlık hizmeti alırken yaşamış oldukları ayrımcılık deneyimlerini ilk ağızdan tespit etmeyi hedefleyen bu çalışmada, söz konusu ayrımcılıklar, katılımcıların anlatımlarıyla örneklendirilmeye ve nefret suçları çerçevesi içinde incelenmeye çalışılmıştır. Ayrımcılıklar ile nefret söylemi arasında karşılıklı olarak birbirini besleyen bir ilişki olduğundan hareket ederek, bu çalışma içinde yer verilen cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkların, nefret söylemi sonucunda ortaya çıktığını ve aynı zamanda bu söyleme hizmet ettiğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

- Altunpolat, R. (2017). LGBTİ'lere Yönelik Ayrımcılığı Tarihsel ve Politik Temelde Kavramak, *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi* (64): 2-14.
- Ataman, H. (2012). *Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları*. *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, ed. İnceoğlu, Y. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s: 47-80.
- Badamchi, D. K. (2015). Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Bir Parçası Mıdır?, *Felsefe Dünyası* (61): 55-79.
- Bailey, K. D. (1987). *Methods of Social Research*, New York: The Free Press.
- Baird, V. (2017). *Cinsel Çeşitlilik, Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller*, çev: Hayrullah Doğan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Bell, J. G. ve Perry, B. (2015). Outside Looking In: The Community Impacts of Anti- Lesbian, Gay, and Bisexual Hate Crime, *Journal of Homosexuality* 62:1: 98-120.
- Beyaz, Z. ve Öztürk, E. (2018). Türkiye'de Emek Piyasasında Cinsel Yönelim Temelli Ayrımcılık, *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal* 4(9): 148-157.
- Bora, A. (2012). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. Ayrımcılık: Çok*

- Boyutlu Yaklaşımlar*, ed. Çayır, K ve Ceyhan, M. A. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s: 175-187.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası, Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*, çev: Başak Ertür, İstanbul: Metis Yayınları.
- Council of Europe-Committee of Ministers. Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers To Member States on “Hate Speech”. (1997). s: 106-108. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505d5b (05/05/2021).
- D’amico, E., Julien, D., Tremblay, N. ve Chartrand, E. (2015). Gay, Lesbian and Bisexual Youths Coming Out to Their Parents: Parental Reactions and Youth’s Outcomes, *Journal of GLBT Family Studies* (11): 411-437.
- Ersoy, U. (2018). Çağımızın Pandemisi: Nefret Suçları, *TAAD* (35): 111-174.
- Eşsiz, V. (2012). *Devletin Eli, Beli, Sopası: Anlatılmamış Sürgünden “Kabahatlere” Türkiye’de Trans Bedenin Denetimi. Cinsellik Muamması Türkiye’de Queer Kültür ve Muhalefet*, ed. Çakırlar, C. ve Delice, S. İstanbul: Metis Yayınları, s: 185-220.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi*, çev: Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Önsöz: Gerçek Cinsiyet. Michel Foucault’nun Sunuşuyla: Herculine Barbin, Namıdiğer Alexina B.*, çev: Sezin Boyabatlı, Ebru Aykut, İstanbul: Sel Yayıncılık, s: 9-19.
- Göregenli, M. (2009). *Gruplararası İlişki İdeolojisi Olarak Homofobi. AntiHomofobi Kitabı*, ed. Erol, A. Ankara: Ayrıntı Basımevi, s: 9-16.
- Göregenli, M. (2012). *Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, ed. Çayır, K ve Ceyhan, M. A. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s: 17-27.
- Göregenli, M. (2014). *Nefret Suçları. “Biz de insanız yavrum ya!” Nefret Suçları: Vakalar, Tanıklıklar*, ed. Açıköz, E. ve Alp, H. İstanbul: İletişim Yayınları, s: 15-25.
- Grossman, A. H., D’augelli, A.R. ve Frank, J.A. (2011). Aspects of Psychological Resilience among Transgender Youth, *Journal of*

- LGBT Youth* (8): 103-115.
- Guidelines For Psychological Practice With Transgender And Gender Nonconforming People. (2015). *The American Psychologist* 70(9): 832-864. <https://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf> (06/05/2021).
- Gül, İ.İ. ve Karan, U. (2011). *Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gül, İ. I. (2012). *Hukukta Ayrımcılık Yasağı. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, ed. Çayır, K ve Ceyhan, M. A. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s: 117-133.
- Güney, N., Kargı, E. ve Çorbacı Oruç, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi, *Turkish Journal Of HIV/AIDS*, (7):131-137.
- İnceoğlu, A. A. (2012). *Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi. Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, ed. İnceoğlu, Y. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s: 103-120.
- İnceoğlu, Y. (2014). *Nefret Suçu Üzerine. "Biz de insanız yavrum ya!" Nefret Suçları: Vakalar, Tanıklıklar*, ed. Açıkgöz, E. ve Alp, H. İstanbul: İletişim Yayınları, s: 7-14.
- İşe Alma ve Mesleki Açidan Eşit Muamelenin Sağlanması İçin Genel Bir Çerçeve Oluşturan 27 Kasım 2001 Tarih ve 2000/78/EC Sayılı Konsey Direktifi. Çalışma Mevzuatı İle İlgili Avrupa Birliği Direktifleri, ed. Aydın, F. Yayın No:11. Ankara: TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, s: 195-203. <https://ailevecalisma.gov.tr/media/1324/%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-mevzuat%C4%B1-ile-ilgili-avrupa-birli%C4%9Fi-direktifleri.pdf> (05/05/2021).
- Karan, U. (2012). *Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk. Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, ed. İnceoğlu, Y. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s: 81-102.
- Keleş, Ş., Yılmaz-Özpolat, A.G. ve Yalım, N.Y. (2020). Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Hakkında Psikiyatristlerin Etik Söylemleri: Nitel Bir Araştırma, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(1): 31-40.
- Kılıç, T. (2012). *Nefret Suçları İle Mücadelede Bir Örnek: Güney Yoksulluk*

- Hukuk Merkezi (SPLC). Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, ed. İnceoğlu, Y. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s: 171-184.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- McMillan, D. W. (1996). Sense of Community, *Journal of Community Psychology*, 24(4): 315-325.
- Öner, A. (2015). *Beyaz Yakalı Eşcinseller İşyerinde Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve Mücadele Stratejileri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Plumm, K. M., Terrance, C. A., Henderson, V. R ve Ellingson H. (2010). Victim Blame in a Hate Crime Motivated by Sexual Orientation, *Journal of Homosexuality*, (57): 267- 286.
- Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation. (2009). *American Psychological Association*, s: 29-32. <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/therapeutic-response.pdf> (06/05/2021).
- Ryan, C., Russell, S.T., Huebner, D., Diaz, R. ve Sanchez, J. (2010). Family Acceptance in Adolescence and the Health of LGBT Young Adults, *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(4): 205-213.
- Sakallı, N. ve Uğurlu, O. (2001). Effects of Social Contact with Homosexuals on Heterosexual Turkish University Students' Attitudes Towards Homosexuality, *Journal of Homosexuality*, 42(1): 53-62.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2006). Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye'de Yapılan Görgül Çalışmalar, *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17): 53-69.
- Sears, J. T. (1997). *Thinking Critically/Intervening Effectively About Heterosexism and Homofobia: A Twenty-Five-Year Research Retrospective. Overcoming Heterosexism and Homofobia Strategies That Work*, ed. Sears, J. T. ve Williams, W.L. New York: Columbia University Press, s: 13-48.
- Sınar, H. (2013). Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2): 1271-1300.
- Sözen, Ş. (2009). *Kişilerin Cinsel Yönelimleri Sebebiyle Yaşadıkları Şiddet ve Adli Tıbbi Süreçte Karşılaştıkları Zorluklar. AntiHomofobi*

- Kitabı*, ed. Erol, A. Ankara: Ayrıntı Basımevi, s: 64-65.
- Şah, U. (2012). Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi, *Psikoloji Çalışmaları*, 32(2): 23-48.
- Türk Ceza Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (06/05/2021).
- Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek. (2010). ed. Alğan, T. C. ve Şensever, F. L. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği, s: 6-21. https://www.academia.edu/3117846/Ulusal_Bas%C4%B1nda_Nefret_Su%C3%A7lar%C4%B1_10_y%C4%B1l_10_%C3%96rnek (06/05/2021).
- Uluyol, F.M. (2016). Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelime Bağlı Zorbalığa Maruz Kalma, Sosyal Destek ve Psikolojik İyilik Hali Arasındaki İlişki, *Klinik Psikiyatri*, (19): 87-96.
- Yasin, Y., Çebi, M. M. ve Şapçı, İ. (2018). Web-Tabanlı Bir Araştırmanın Düşündürdükleri Üzerinden LGBTİ+ Sağlığı, *Turk J Public Health*, 16(2):106-116.
- Yogyakarta İlkeleri - *Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet İfadesi ve Cinsiyet Özellikleri İle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair*. (2020). ed. Köylü, M ve Uzun, D. U. çev: Aylin Eti, Işıl Demirakın, Ankara: Kaos GL Derneği. <https://kaosgliderneği.org/images/library/yogyakarta-web.pdf> (06/05/2021).
- Willis, D. G. (2004). Hate Crimes Against Gay Males: An Overwiew, *Issues in Mental Health Nursing*, (25): 115-132.